

Протосинђел дрд. Јоаким Беженариу, дипл. теолог и дипл. економиста

Докторанд у Националној школи за политичке и управне студије у Букурешту, епархијски саветник у оквиру Букурештанске архиепископије, Румунске патријаршије

ПОВРАТАК ОДУЗЕТЕ ЦРКВЕНЕ ИМОВИНЕ, ЧИН ПРАВДЕ И ОГРОМНА ДОБИТ ЗА РУМУНСКО ДРУШТВО

С обзиром на то да сам наклоњен изучавању Румунске православне цркве (РПЦ) у оквиру пројекта за научно истраживање у докторандској школи, сматрам добродошлим приказивање теме која излаже како је, у ствари, Држава конфисковала црквено имање секуларизацијом манастирских имања, чије се кобне последице осећају и данас, иако је почетна иницијатива била позитивна, неопходна у дотичном контексту. На то се надовезују насилна конфисковања која је спровео комунистички режим. То су две тужне епизоде у историји РПЦ, а оне су имале следеће последице: православне парохије и манастири нису више могли да се издржавају, тим мање да спроводе своју друштвено-васпитну и мисонарску делатност.

Кључне речи: Секуларизација; Конфисковања; Повратак; Манастирска имања; Православна црква; Држава; Патријаршија.

1. УВОД

Румунска православна црква основана је 1872. године издвајањем Угровлашке митрополије и Молдавске митрополије из канонске подложности Цариградској патријаршији и уздизањем угровлашког митрополита, истовремено букурештанског архиепископа, у достојанство митрополита – примаса Румуније.

Након проглашења државне независности Румуније (9. маја 1877), уследили су преговори са Цариградском патријаршијом ради призна-

вања аутокефалије Румунске православне цркве. Акт о признању доделио је екуменски патријарх Јоаким IV на дан 25. априла 1885.

Од 1925. године Румунска православна црква је организована као Патријаршија. Наиме, 4. фебруара те године Свети сабор је одлучио да заснује Румунску православну патријаршију. Митрополит – примас (митрополит Угровлашке) уздигнут је у достојанство патријарха. Закон о заснивању Патријаршије био је објављен 25. фебруара 1925, а 1. новембра 1925. уследило је устоличење Мирона Кристе за првог патријарха Румуније (1925–1939).

Једно од тешких раздобља у историји Румунске православне цркве била је секуларизација манастирских имања децембра 1863, када је Држава конфисковала црквену имовину. Затим су Грађанским закоником из 1865. године матичарски документи пренети из црквене надлежности у државну надлежност. Рођење, венчање, развод и смрт – основни догађаји током проласка човека у времену – изузети су из црквеног законодавства.

2. СЕКУЛАРИЗАЦИЈА МАНАСТИРСКИХ ИМАЊА У XIX. ВЕКУ

Секуларизација манастирских имања била је, напореда са аграрном реформом, једна од основних реформи које је, за модернизацију Румуније, предузео први владар Уједињених Кнежевина Александру Јоан Куза. Био је то „значајан законски чин по својој намени и по свом суштинском садржају, али и споран по својим тренутним и дугорочним последицама у оквиру процеса државне трансформације у модерном периоду историје Румуније“ – тако га је описао блажени патријарх Данијел у свом говору при отварању Научног симпозијума насловљеног „Секуларизација црквених имања (1863). Мотивације и последице“, који су организовале Румунска патријаршија и Румунска академија 12. новембра 2013.¹

Законом о секуларизацији, црквена имања и имања манастира са државне територије подложених страним установама, пренета су у власништво Државе. Мера предузета 1863, после четири године од Уједињења Кнежевина, била је преко потребна за стварање нове румунске државе, јер је четвртина површине обрадивог земљишта у земљи припадала румунским манастирима, који су тада претежно били под грчким утицајем. Чин као такав био је условљен неодговарајућим управљањем и употребом прихода од коришћења поседа манастира, са територије Румунске земље и Молдавије, које су припадале манастирима подложеним иностраним установама. Дотична имања остваривала су годишње приход од око седам милиона франака, а тај новац је одлазио у иностранство, и

---

¹ <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/150-de-ani-de-la-adoptarea-legii-secularizarii-averilor-manastiresti-din-1863-86483.html>, 12. новембар 2013.

користили су га грчки монаси постављени по манастирима, не полагајући рачуна властима и не доносећи стварну корист Румунима.²

2.1. Историјат секуларизације

Мера коју је предузела Влада под председништвом Михаила Коглничеану (*Kogălniceanu*) одговарала је старијим захтевима Револуције из 1848. године и наменских привремених скупштина. Проблем манастира подложених иностраним установама имао је много дужу повест. Било је уобичајено да владари и имућнији бојари дарују манастирима добра или поседе. Временом, манастирски приходи претворили су се, од ресурса потребних за одвијање вероисповедних делатности у једноставне изворе дохотка за патријаршије и манастире којима су дотични манастири били подложени. Обавезе према државној управи биле се пренебрегаване. Страни монаси уживали су статус који их је држао изван домета румунских закона, Они су, разним начином, сакупили завидна имања. Особито у XVIII и XIX веку, приходи, добра и црквене драгоцености манастира и скитова подложених иностранству били су скоро потпуно достављани Светим местима или су, под самовољном управом игумана, добијали друге намене, тако да су дотични манастири константно остављани незбринути, доспјевајући најчешће у критично стање или у стање рушевина.

У тим околностима, након поновног успостављања домаћих владавина године 1822, у време владавине Григорија Димитрија Гике (1823–1828) и под угровлашким митрополитом Светим јерархом Григоријем Даскалом (1823–1829, 1833–1834), већ од године 1823. предузета је мера удаљавања грчких игумана из светилишта подложених иностранству и њихове замене игуманима румунске народности. Међутим, инострани притисци, посебно грчки и руски, условили су да 1827. године та одлука буде опозвана, и грчки игумани поново буду постављени, а они су наставили исти кобан начин управљања.

Током наредних деценија владари Уједињених Кнежевина предузимали су нове мере којима се настојало разрешење стања, али оне нису постигле жељене резултате. Такав је био пропис *Органског правилника*, који је остао непримењен, да инотранству подложени манастири допринесу са $\frac{1}{4}$ својих прихода буџету Румунских Кнежевина, да буде укинута Епитропија Светога Гроба 31. маја 1863, након што је већ била укинута 1845. и затим поново установљена, такође и деветогодишњи рок за оправку манастира подложених иностранству, према пропису владара Георгеа Бибескуа (1842–1848), што такође није било испошто-

---

² L. Predescu, *Enciclopedia României*, Editura Saeculum, București 1999.

вано. Ниједну од тих мера нису узели у обзир управитељи манастира подложених иностраним установама, тако да је стање светилишта постало драматично, што показује констатација комисије сачињене од представника тадањих великих сила, 1858. године. Проблем није могао бити решен због подршке коју су Руско царство и Османско царство пружали Цариградској патријаршији.³

На самом почетку своје владавине Александру Јоан Куза имао је у свом програму реформи секуларизацију манастирских имања. Године 1859, када је Порта декретом одлучила да назначене манастире ослободи обавезе плаћања доприноса држави, румунска влада је применила своју надлежност и секвестрирала им приходе. Марта 1863. министарски савет је одлучио да богослужбени језик буде румунски, уместо словенског, односно грчког језика. Предосећајући неизбежно, многи грчки монаси покушали су да напусте земљу, узимајући са собом драгоцености из манастира.⁴ Власти су онда наредиле условљавање издавања пасоша од испуњења појединих услова, међу које је спадала и обавеза неизношења из земље баштинских добара. Тако су били сачувани од отуђивања значајни предмети националне баштине, који су, годину дана касније, већим делом сабрани у Национални музеј антиквитета, који је Куза засновао владарским указом.

Александру Јоан Куза наредио је да буде проверено управљање манастирима, а тим поводом изашле су на видело многе неправилности у евидентирању и руковању фондовима.

Истовремено, међутим, зацртана је и државна политика усмерена на проверу и коришћење прихода који потичу од црквених установа из државе, које нису подложене иостранству. Иако држава не би имала право да се уплиће у управљање тим приватним власништвима, то је учињено посредством такозване Централне благајне Цркве, коју је 1860. године министар правосуђа Василе Боереску окарактерисао као другу државну ризницу, јер су њени приходи, 13.391.500 леја, представљали око 1/6 буџета Мунтеније, који је те године износио укупно 84.015.000 леја.

Јула 1863. влада је понудила грчким монасима значајну своту (30 милиона франака) као одштету, али је понуду одбио цариградски патријарх Софроније III. Тиме се покушало споразумно решавање проблема који је имао деликатне међународне импликације, али Османско царство, Аустроугарска и Руско царство снажно су се успротивили решењу које су Румуни предложили. Крај свега тога, влада под председништвом Когличчануа пожурила је расправљање и усвајање закона.

---

³ *Dicționar de istorie economică și istoria gândirii economice*, Editura All Beck, Букурешт 2005.

⁴ M. Mihalache, *Cuza Vodă*, Editura Tineretului, Букурешти 1967, 164.

На унутарњем плану значајну улогу одиграо је Димитрије Болинтинелу, а на спољном плану, у вези са признавањем донете мере, бавио се великим делом Костаке Негри.

2.2. Шта је предвиђао Закон о секуларизацији манастирских имања

„Закон о секуларизацији манастирских имања“, изгласан 17. а по новом грегоријанском 29. децембра 1863, предвиђао је да се *сва манастирска имања иностранству подложених и неподложених манастира, као и други јавни легати или поклони разних тестатора и донатора из Уједињених Кнежевина Светом Гробу, Светој гори, Синају, као и митрополијама, епископијама и њиховим метосима овде у земљи, као и другим манастирима и црквама из градова, те добротворним или јавно корисним установама, проглашавају власништвом Румунске Државе, а приходи тих установа да буду обухваћени општим државним буџетом.*

Ево шта је са трибине Румунског парламента изјавио премијер Михаил Когалничану: „Основ по којем је сада Држава у најповољнијем положају да одузме из руку тих страних приватних епитропа управљање манастирским имањима, јесте да су били непоуздани чувари током два века; воља ктитора није поштована током два века; монаси страни нашем роду понашали су се скандалозно, користили су имања подложених манастира да би подржали антинационалну политику, да би сузбијали румунску народност. Био би национални грех да толико имања буде остављено у рукама монаха странаца, вечито непокорних државним законима“.⁵

У првом члану закона прописује се ко је законски власник манастирских имања: „Сва манастирска имања у Румунији јесу и остају имања Државе“.⁶ Тако су сва та имања, која су владари даровали разним установама изван земље ушла у власништво државе. Она остају изузета из грађанског оптицаја, али мењају власника, држава постаје власник.

У другом члану назначује се намена остварених доходака: „Приходи тих имања спадају у редовне приходе државног буџета“. Укључени у државни буџет, ти приходи су усмерени на циљеве од највећег значаја, које иначе не би остварили. Приходи који улазе у државни буџет немају посебну намену, али су допринели остварењу друштвено-културних, политичких и других циљева.

⁵ М. Kogălniceanu, *Discursurile parlamentare din Epoca unirii (22 septembrie 1859 – 14 decembrie 1881)*, București 1959, 167, apud V. Palade, „Probleme de organizare și administrație bisericească în opera lui Mihail Kogălniceanu“, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, L (1974), nr. 1-2, 45;

⁶ Apud I. Oncescu, *Texte și documente privind istoria modernă a românilor (1774–1918)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște 2011, 336.

У то време у Мунтенији је било 69 манастира, од чега је 35 било подложено иностранству, а у Молдавији 122 монашке установе, од чега 29 подложених иностранству. Удео манастирских власништава у целокупној пољопривредној и шумској површини Румунских Кнежевина износио је у Мунтенији 16,55% за иностранству неподложене и 11,14% за подложене, а у Молдавији 12,16% за неподложене и 10,17% за подложене, а то је, све у свему, било отприлике колико четвртина тадање територије Румуније.

Анализирајући питање секуларизације на страницама листа „Biserica” [Црква], свештеник Григоре Мусчелеану се изразио овако: „Не могући више подносити њихова дела, Бог је удахнуо свој дух у владара и његову владу да зауставе та понижења, и тако је 13. текућег Влада Његовог Величанства израдила пројекат, поднела га Парламенту, Парламенат задахнут истим духом народности изгласао је поменути пројекат, и тако су манастири, до сада називани подложеним иностранству, враћени Румунима као њихово прадедовско власништво. Увече је приређана илуминација у целој престоници. Радост се очитовала на свим лицима. Нисам веровао да ће бити који Румун, а да се не радује, и ако би се који нашао, тврдим да он не би могао бити Румун”.⁷

Закон о секуларизацији предвиђао је надокнаду од 82 милиона леја (од чега је требало одузети 31 милион дуга верских установа према држави), и то је била велика свота за државни буџет, али су грчки монаси, незадовољни, одбили тај новац. Руководство Грчке православне цркве одлучило је, дакле, да одбије понуду Румунске државе, с надом да ће Гарантне силе интервенисати. Најзад, монасима није исплаћено ништа.

Али, да закон не би изгледао ксенофобан, секуларизована су исто тако и имања црквених установа неподложених Грцима: митрополије, епископије, манастири, скитови итд.

Мера је проузроковала жестоке протесте Турске, али је, упркос томе, Куза наставио њену примену. Преузета имања образовала су „Државни посед“. Велики део њих подељен је на парцеле и додељен у власништво сељацима приликом аграрне реформе која је уследила. Нека црквена здања су претворена у школе, болнице, управна седишта, архиве или затворе (као на пример манастир Вакарешт). Бивше цркве многих секуларизованих манастира претворене су у мирске (парохијске) цркве, а неке су и затворене или претворене у складишта.

Било како било, организовање модерне државе Румуније изведено је великим делом на добрима која су конфискована Цркви.

---

⁷ G. Cocora, *Cum a fost privită de preoțime secularizarea averilor mânăstirilor închinatе*, 1052.

После неколико година, у време владавине Карла I, Парламент је прогласио коначно закљученим проблем манастира подложених иностранству.⁸

2.3. Тешке последице по Цркву и њене служитеље

Иако се, Законом о секуларизацији манастирских имања, донетим 1863. године, остварило начелно решење питања имања манастира подложених установама у иностранству, створен је други проблем; наиме Румунска православна црква остала је лишена сопствених средстава за издржавање, тим више што је преузимање црквених имања неподложених иностранству извршено тако, да у тексту Закона није предвиђена никаква одштета.

У новом положају, насталом секуларизацијом њених имања, Црква румунског народа, која је подржавала васпитна и добротворна дела, постала је зависна од државне подршке, а ова се или показала недовољном, или је, у многим случајевима, сасвим изостала. Архиви сведоче о тужном, и нажалост уопштеном стању, када је захтеве за помоћ, често ради минорних, али строго неопходних, оправки, које се више нису могле обавити из сопствених фондова, Министарство вероисповести одлагало или чак одбијало, позивајући се на недостатак фондова, иако је Држава била корисник секуларизованих црквених имања. Мноштво цркава секуларизованих манастира, од велике уметничке вредности, остављено је да пропада, а поједина секуларизована имања покупували су утицајни политичари.

Општинским законом од 1. априла 1864. плаћање мирског свештенства и осталих црквених служитеља пребачено је на месне заједнице, дакле на општине, а затим, по Закону о уређењу руралног власништва, од 14/26. августа 1864. предвиђено је додељивање парохијама обрадивог земљишта: 17 јутара у Мунтенији, односно 8,5 хектара у Молдавији.

Настрану чињеница да су те мере представљале недовољну подршку у односу на потребе, оне су и примењене само делимично, тако да се положај Цркве и њених служитеља веома погоршао.

У тексту насловљеном *Меморандум о стању свештеника у Румунији и о њиховом моралном и материјалном положају*, који је 1888. године сачинио и објавио блажене успомене епископ Романа Мелхиседек Штефанеску, уз детаљно карактерисање тешкога стања Цркве и њених служитеља, казује се: *Држава је одузела црквена имања, и њихови приходи се користе за друге намене, сем минималног дела још резервисаног за подршку појединим црквеним установама, као што су епископије, богосло-*

---

⁸ *Dictionar...*

*вије, неколико манастира осуђених на скоро укидање; још се мала помоћ пружа бившим манастирима, сведеним на обичне парохијске цркве по сеоским и градским општинама... Црква је, значи, са својим служитељима, остала на бригу градских и сеоских општина.*⁹ Оне, међутим, нису предузеле ништа за побољшање стања цркава и свештеника.

Било је наде да ће се стање побољшати новим специјалним законом, који је и донет 29. маја 1893. под називом Закон о мирском свештенству и богословијама. Тај закон је предвиђао да свештеничке плате буду пренете из општинских буџета у државни буџет, што, како-тако, траје до данас. Али ни тај закон није успео да реши тешке проблеме с којима су се реално суочавале црквене установе и њихови служитељи.

Као потврда да је у наредним деценијама задржано тешко стање установа православне цркве, стоји значајна чињеница да је, непосредно по стварању Велике Румуније 1918. године, министар вероисповести Александру Лепедату изнео статистику из које је произишло да се у то време сопственим средствима могло целовито издржавати једва 3 % православних парохија из Старе Краљевине и 2 % православних парохија у Ердељу, док је стање осталих вероисповести у истом погледу било следеће: 5 % грчко-католичких (унијатских) парохија, 21 % мађарских унитарнијанских парохија, 23 % мађарских реформатских парохија, 53 % мађарских католичких парохија и 85 % лутеранских парохија.

Од последица Закона о секуларизацији манастирских имања из 1863. године не може се испустити ни следећи аспект: повезано са Органским указом за регулисање монашке схиме (Закон о монаштву) од 6/18. децембра 1864, који је, са изузетком кандидата са високим богословским студијама, забрањивао приступ монашком животу мушкарцима испод 60 и женама испод 50 година, стање монашких заједница толико се погоршало, да је број житеља драстично опао, а манастири задуго нису више били кадри да, као некада, испуњавају своју традиционалну улогу огњишта духовности, културе и црквене уметности. Вероватно се тим мерама надахнула и комунистичка власт, када је донела Указ бр. 410/1959. у вези са манастирским житељима.

Дакле, садањи односи државе Румуније и вероисповести одражавају великим делом наслеђе последњих 150 година националне историје, коренећи се у реформама владара Александра Јоана Кузе, које су смерале модернизацију Румуније, а затим и пристанак државе да преузме одговорност за делимичну надокнаду губитака које је Црква претрпела секуларизацијом њених имања – рекао је блажени патријарх Данијел у

---

⁹ PF Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „150 de ani de la adoptarea Legii secularizării averilor mănăstirești din 1863”, *Secularizarea averilor bisericesti (1863): motivații și consecințe*, Editura Basilica, București 2013, 7.

свом обраћању на отварању Научнога сипозијума насловљеног „Секуларизација манастирских имања (1863). Мотивације и последице“ поводом обележавања 150 година од доношења Закона о секуларизацији манастирских имања 1863. године.

3. НАСИЛНА ОДУЗИМАЊА ЦРКВЕНЕ ИМОВИНЕ ОД СТРАНЕ КОМУНИСТИЧКОГ РЕЖИМА

Ако је Законом о секуларизацији манастирских имања 1863. године Држава Румунија одузела без разлике и без мера надокнаде, како имања манастира подложених, тако и манастира неподложених Светим местима, комунистички режим је после 1948. године конфисковао пољопривредна земљишта, шуме, па и црквене некретнине, изузимајући богомоље.

Завођење комунистичког режима у Румунији довело је до измене гледишта у организовању односа између Цркве и Државе. Са формалног становишта, задржани су многи елементи из законодавства пређашњих периода у погледу односа између државе и вероисповести, али је комунистички режим, заснован на марксистичко-лењинистичкој идеологији безверја, био заинтересован за искључење вероисповести из јавног простора и за сужавање њиховог утицаја на становништво. Делатности вероисповести сведене су на строго вероисповедне обреде и на спољно представљање, а све под строгим надзором државе. Надзор државе над вероисповестима постао је бруталан и агресиван. Добротворне организације и васпитне установе вероисповести укинуте су, веронаука је искључена из школа, богословска настава је драстично ограничена, а имања вероисповести и њихових организација била су највећим делом конфискована и пренета у државно власништво. Особито после 1959. године, манастирски живот је строго ограничен. Систематизација села и градских простора, особито у престоници, довела је до затварања и чак до уништења или рушења појединих цркава, међу којима је било и историјских споменика.

4. ЗАКЉУЧАК

Након обеју етапа, православни манастири и парохије нису се више могли издржавати, нити су могли одвијати своје друштвено, васпитно и мисионарско деловање. Тиме се оправдава чињеница што је Држава Румунија 1864. и 1893. усвојила обавезу надокнаде, то јест да додељује скроман допринос плаћању особља вероисповести и да финансијски подржава одржавање и делатности црквених установа.

Почев од 1990. године Румунска православна црква поново је добила могућност да испуњава своју мисију у слободи и да обавља обимно

друштвено-добротворно и културно-васпитно деловање у корист румунског друштва. Тако, сада, у оквиру Румунске патријаршије делује више од 670 друштвених, лекарских и васпитних установа и одвија се више од 750 пастирско-мисионарских, друштвено-добротворних и културно-васпитних пројеката и програма, намењених румунским заједницама у земљи и, последњих година, у иностранству. Друштвеним деловањем Цркве користи се скоро милион Румуна.

За одржавање, консолидацију и рестаурацију верских објеката, већим делом историјских споменика, који се налазе у културно-националној баштини, и ради подршке многостраних делатности Цркве на корист румунског друштва, намеће се као неопходност повратак црквених власништава које је конфисковао бивши комунистички режим у Румунији. Некретнине које буду враћене неће бити распродате странцима, него ће бити коришћене за заснивање васпитних, друштвено-добротворних, медицинских и културних установа.

Румунска држава није вратила Цркви добра одузета у време секуларизације црквених имања под Александром Јоаном Кузом, а током последњих 20 година враћена су само делимично црквена добра насилно одузета од стране комунистичког режима (здања, пољопривредна земљишта, шуме).

„Као закључак, повратак црквених власништава које је конфисковао комунистички режим био би чин праведности и истовремено чин подршке многобројних друштвених дејстава Цркве у погледу помагања убогих и угрожених, као и деце и омладине по школама. У сваком случају, добра враћена Румунској православној цркви не отуђују се, него су на помоћ Румунима, јер су правда и великодушност суштински састојци људског достојанства, како на индивидуалном, тако и на друштвеном плану“, казује се у једном саопштењу Канцеларије за штампу Румунске патријаршије из године 2013.¹⁰

Сада држава Румунија сноси финансијски само делимично плате црквенога особља, а одржавање, консолидација, рестаурација и оправка вероисповедних здања и иних црквених зграда, које обезбеђују активно присуство Цркве у друштву и Бога у душама људи, спада највећим делом у одговорност заједница верника, који су, са своје стране, такође погођени економско – финансијском кризом, с којом се суочава савремено друштво.

У том смислу, ради помоћи Цркви у њеним многостраним делатностима, неопходно се намеће потреба потпуног повратка црквених добара (земљишта и здања) која је конфисковао комунистички режим.

---

¹⁰ <https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/stiri/bunurile-retrocedate-bisericii-ortodoxe-romane-nu-se-instraineaza-ci-ajuta-pe-romani-86683.html>, 19. новембар 2013.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце и интернет извори

1. Данијел, патријарх РПЦ. „Secularizarea averilor bisericești (1863). Motivații și consecințe“, <https://ziarullumina.ro>;
2. Dănilache, Teodor, „Secularizarea averilor mănăstirești – 1863”, *crestinortodox.ro*, 5 mai 2012;
3. *Dicționar de istorie economică și istoria gândirii economice*, All Beck, București 2005;
4. Канцеларија за штампу Румунске патријаршије „Bunurile retrocedate Bisericii Ortodoxe Române nu se înstrăinează, ci ajută pe români”, саопштење 19. новембра 2013;
5. Mihalache, Marin, *Cuza Vodă*, Editura Tineretului, București 1967;
6. Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române III*, Iași 2008;
7. Petcu Adrian, Nicolae, „Monahul ortodox român la 1900“, *Lumina*, 21 јул 2010;
8. Predescu, Lucian, *Enciclopedia României*. Editura Saeculum, București 1999.
9. Raiu, Cătălin, *Ortodoxie, postcomunism și neoliberalism*, Curtea Veche Publishing, București 2012;
10. Ștefănescu, Melchisedec, *Memoriu despre starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială*, București 1888;
11. Ignat, Adrian, „Legea secularizării averilor bisericești și consecințele aplicării ei”, <http://revistateologica.ro>.
12. <http://enciclopediaromaniei.ro>;
13. <http://historia.ro>.

Protosinghel Joachim Bejenariu, B.Sc. theologian and B.Sc. economist.

Doctoral student at the National School of Political and Administrative Studies in Bucharest, diocesan advisor within the Archdiocese of Bucharest, Romanian Patriarchate

RETROCESSION OF CONFISCATED CHURCH PROPERTY, AN ACT OF JUSTICE AND AN ENORMOUS BENEFIT FOR THE ROMANIAN SOCIETY

Summary

This paper is designed along this line: the retrocession of confiscated Church property is an act of justice and an enormous benefit for the Romanian society, since the Church carries out a very important social, educational and missionary work. Almost 1 million Romanians benefit from the social

work of the Church! The Church faced a lot of difficulties in carrying out its work, difficulties which resulted both from the implementation of the Law on the secularization of monastic estates and from the confiscations that were effected during the atheist communist regime. While the properties of the monasteries both dedicated and not dedicated to the Holy Places were confiscated by the Romanian State in a non-discriminatory manner and without compensatory measures under the Law on the secularization of monastic estates of 1863, after 1948, the communist regime confiscated agricultural and forest land, as well as church buildings, except for the places of worship. After both stages, the Orthodox parishes and monasteries could no longer sustain themselves and could no longer carry out their multiple social, educational and missionary work. This justified the assumption by the Romanian State, in 1864 and 1893, of the obligation of compensatory measures, namely of making a modest contribution to the remuneration of the staff of religious denominations and of providing financial support for the maintenance and activities of church units. Starting with 1990, the Romanian Orthodox Church regained the possibility of freely carrying out its mission and of conducting an extensive social-philanthropic and cultural-educational work for the Romanian society. Therefore, there are over 670 social, medical and educational institutions currently operating within the Romanian Patriarchate and there are over 750 pastoral-missionary, social-charitable and cultural-educational projects and programs being implemented for the Romanian communities within the country and, in recent years, abroad.

In order to maintain, consolidate and restore the places of worship, mostly historical monuments in the national cultural heritage, and to support the Church's many activities conducted in favor of the Romanian society, it is vital to return Church property confiscated by the former communist regime in Romania. The properties that are returned will not be sold to foreigners, but will be used for the establishment of educational, social-charitable, medical and cultural institutions. The Romanian State did not return to the Church its property confiscated during the secularization of church estates by Prince Alexandru Ioan Cuza, and the Church property abusively confiscated by the communist regime (buildings, agricultural lands, forests) was returned only in part in the last 20 years. In conclusion, the retrocession of Church properties confiscated by the communist regime is an act of justice and, at the same time, of support to the Church's many social activities aimed at helping the poor and disadvantaged, as well as children and young people in schools. In any case, the property returned to the Romanian Orthodox Church will not be alienated, but will help the Romanians, because justice and generosity are essential components of human dignity, both individually and socially.

Therefore, the current relations between the Romanian State and the cults largely reflect the heritage of the last 150 years of national history, originating in the reforms of Prince Alexandru Ioan Cuza, which aimed at modernizing Romania, as well as the assumption by the State of the partial compensation for the losses suffered by the Church following the secularization of its estates. The communist regime deprived the Church of everything else it owned, except the places of worship, but maintained forms of financial support from the State for all religious denominations, both in terms of remuneration for church staff and in terms of restoration, conservation and maintenance of places of worship, particularly historical monuments. Today, the Romanian State financially supports only part of the salaries of church staff, and the maintenance, consolidation, restoration and repair of places of worship and other church buildings, which ensure the active presence of the Church in society and the presence of God in people's hearts, is left mostly to the responsibility of the communities of believers, who are also affected by the economic-financial crisis that the contemporary society is facing.

Key words: *Secularization; Confiscations; Retrocession; Monastic estates; Orthodox Church; State; Patriarchate.*